

Sosiaali- ja terveysministeriön lausunto julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2027-2030

Arvoisa työ- ja tasa-arvovaliokunta, kiitämme mahdollisuudesta antaa lausunto koskien julkisen talouden suunnitelmaa vuosille 2027–2030. Esitämme seuraavat huomiot valiokunnan työn tueksi.

Työsuojelu ja työterveys

Hallituksen kehysriihessä päättämät uudet tuottavuussäästöt ja -vähennykset aiheuttavat STM:n hallinnonalan toimintamenoihin kehyskaudella 2027–2030 yhteensä noin 6,2 miljoonan euron sopeutustarpeen vuoden 2027 tasossa ja noin 17,0 miljoonan euron vuoden 2030 tasossa. Yhteensä hallituskauden säästöt ovat täysimääräisinä vuoden 2030 tasossa noin 78,1 milj. euroa, joka on runsas 11 % vuoden 2024 toimintamenoista.

Kaikkia säästöpäätöksiä ei ole vielä kohdennettu hallinnonalan virastoille ja laitoksille, mutta alustavat vaikutukset työsuojeluviranomaisen toimintamenoihin ovat noin 0,5–0,7 miljoonaa euroa kehyskauden alussa ja 1,5–2,0 miljoonaa kehyskauden lopussa. Vastaavasti vaikutukset Työterveyslaitoksen määrärahoihin arvioidaan olevan 0,5–0,7 milj. euroa kehyskauden alussa ja 1,0–1,5 miljoonaa euroa kehyskauden lopussa.

Lisäksi kehysriihen pöytäkirjamerkinnoissa ja liitteissä päätettiin selvittää ulkomaanliikenteen alusten MLC-tarkastusten siirtäminen Lupa- ja valvontavirastolta luokituslaitoksille. Hallitus päätti myös edistää harmaan talouden torjuntaa ja työvoiman hyväksikäyttöä laajentamalla veronumerolainsäädäntöä kiinteistöpalvelualalle.

Työterveyshuollon osaamista on tarkoitus tuoda työllisyyspalveluihin. Pitkäaikaistyöttömien terveydentilan ja työkyvyn arvioinnin vahvistamiseksi sekä työkyvyn palauttamiseksi käynnistetään alueellinen pilotti työterveyshuollon ja työllisyysalueiden yhteistyönä. Lisäksi selvitetään hyvinvointialueiden kannustimia toteuttaa työkykyarviointeja.

Tasa-arvo

Julkisen talouden monivuotisen suunnitteluprosessin yhteydessä vaikutuksia tasa-arvoon tai yhdenvertaisuuteen ei arvioida systemaattisesti. Esitetyt arviot pohjautuvat siten aiempiin selvityksiin ja yksittäisten päätösten tai toimenpiteiden arviointeihin. Budjetin sukupuolivaikutuksia on arvioitu erillisillä selvityksillä (2018 ja 2023) pääministeri Sipilän ja pääministeri Marinin hallituskausilla. Myös STM:n vuosina 2024 ja 2025 tekemät hallituksen esityksiä koskevat yhteisvaikutusten arvioinnit sisältävät jonkin verran tietoa sukupuolivaikutuksista.

Aiempiin selvityksiin nojaten voidaan todeta, että esim. sosiaali- ja terveysalalle kohdistuvilla supistuksilla tai asiakasmaksujen korotuksilla on melko varmasti kielteisiä vaikutuksia heikossa asemassa oleviin henkilöihin (esim. työttömät nuoret miehet, yksinhuoltajanaiset, määrä- ja osa-aikaisissa työsuhteissa olevat henkilöt, pienellä eläkkeellä elävät naiset)

Julkisen talouden suunnitelmasta sosiaali- ja terveysministeriön toimialaa koskien voidaan nostaa esiin myös eräitä täsmätoimenpiteitä sukupuolten tasa-arvoon liittyen:

- palkka-avoimuusdirektiivin toimeenpanoon siirretään kolme henkilötyövuotta THL:ltä tasa-arvovaltuutetulle,
- osana STM:n valmistelemaa naisten terveyden strategiaa varataan 90 000 euroa gynekologisten sairauksien ja oireyhtymien selvittämiseen ja hoitopolkujen yhtenäistämiseen sekä

- turvakotien paikkamäärien lisäämiseen varataan vuosittainen 3,45 milj. euron lisämääräraha vuoden 2026 talousarvion mukaisesti, jolloin vuosittainen rahoituksen taso nousee 31 milj. euroon.

Työttömyysturva ja työeläkkeet

Työttömyysetuuksien perusturvan valtionosuuksien arvioidaan julkisen talouden suunnitelmassa olevan vuonna 2027 noin 1 560 miljoonaa euroa ja laskevan vuonna 2030 noin 1 350 miljoonaa euroon. Edelliseen julkisen talouden suunnitelmaan nähden määrärahan tarvetta työttömyysetuuksien perusturvassa kasvattavat etenkin 1.2.2026 voimaan tullut toimeentulotuen kokonaisuudistus, ukrainalaisten tilapäisen suojelun päättymisen voimassa olevan päätöksen mukaisesti 4.3.2027 ja heikentyneet työttömyysennusteet. Heikentyneistä ennusteista huolimatta työttömyysetuuksien ansioturvan valtionosuuksien arvioidaan laskevan vuodesta 2025 ja olevan vuonna 2027 noin 580 miljoonaa euroa ja vuonna 2030 noin 510 miljoonaa euroa.

Julkisen talouden suunnitelmassa on varauduttu yhdistelmävakuutuksen voimaantuloon ja etuusmenojen muutoksiin vuosille 2029–2030. Yhdistelmävakuutus laskee valtionosuutta yleistukimenoista noin 3,8 miljoonaa euroa vuodessa ja lisää työttömyysetuuksien ansioturvan valtionosuutta noin 4,6 miljoonaa euroa, kun henkilöille syntyy yhdistelmävakuutuksen myötä oikeus ansiosidonnaiseen työttömyysetuuteen.

Työkyvyttömyyseläkkeen ja työansioden yhteensovittamiseksi on valmisteltu niin kutsuttu joustomalli. Mallin arvioidaan vähentävän etuusmenoja 1,4 milj. euroa vuoden 2028 alusta lukien. Mallin tavoitteena on mahdollistaa työkyvyttömyyseläkkeen saajille joustava työskentely eläkkeen rinnalla sekä työhön paluun kokeileminen niin, että laissa säädettävät ansaintarajat voisivat kalenterivuoden aikana ylittyä tietyllä määrällä ilman vaikutusta maksettavan eläkkeen määrään.

Kotoutujan yleistuen arvioidaan kasvattavan valtion talousarviomenoja vuonna 2027 noin 7,1 miljoonaa euroa ja täysimääräisesti voimassa ollessaan noin 9,2 miljoonaa euroa. Menojen kasvu johtuu pääasiassa kielikoulutuksen takuuaikaa koskevasta säännöksestä, josta työvoimaviranomaisille syntyvä kustannus korvattaisiin kunnille.

Yrittäjän eläkelakia (YEL) ehdotetaan muutettavaksi siten, että vuodesta 2028 alkaen yrittäjä voisi valita YEL-maksunsa perusteeksi joko yritystoiminnan veronalaisen ansiotulon tai nykyisen työtulomallin tietyin rajoittein. Uudistuksen arvioidaan vähentävän määrärahatarvetta 8 milj. eurolla vuonna 2028 ja lisäävän sitä 74 milj. eurolla vuonna 2029 ja 90 milj. eurolla vuonna 2030.

Toivomme, että esittämämme huomiot ja näkökohdat tukevat työ- ja tasa-arvovaliokunnan työskentelyä asiassa.

Kunnioittavasti,

Erityisasiantuntija Ville Hänninen

Erityisasiantuntija Severi Saarela

Sosiaali- ja terveysministeriö